

Становище

от проф. д-р Милияна Каймакамова, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, професионално направление 2.2. История и Археология за материалите, предоставени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Етнография – Българска народна култура)

В конкурса за „професор“, обявен в ДВ бр. 61/ 28.07. 2017 г. като единствен кандидат участва доц. д-р Красимир Стоилов. Процедурата и произтичащите от нея изисквания във връзка с обявяването и провеждането на конкурса, видно от представената документация, са спазени. При запознаването ми с нейното съдържание не установих допуснати нарушения.

Доц. Красимир Стоилов постъпва на редовна работа като асистент в Катедра Етнология към Исторически факултет на Софийски университет „Св. Климент охридски“ през 1983 г. От тогава до днес той е трайно свързан с учебно-научната дейност на спомената катедра, прераснала по-късно в самостоятелна специалност. Той взема дейно участие в утвърждаването на нейния авторитет като водеща университетска специалност в страната и вън от нея не само като редови преподавател и изследовател, но и като ръководител на спомената по-горе Катедра Етнология в периода 1999-2007 г. Доц. Стоилов е титуляр на 10 лекционни курса, както и ръководител на теренни практики на студентите от специалност Етнология.

Същевременно той има участие в три международни (в периода 2004-2012 г.) и 12 национални научни проекта (в периода 1981-2011 г.). Под неговото научно ръководство успешно защитават дисертации 3-ма докторанти (Александър И. Ганчев – 2003 г.; Ина В. Пачаманова – 2013 г.; Росен Гацин – 2016 г.).

На обявения конкурс кандидатът се представя с общо 24 заглавия, от които 3 монографии и 21 статии като две от тях (№ 21 и № 22) са в съавторство. Те представят основните теми в научните изследвания на г-н Стоилов, а именно: типология на традиционното народно жилище; етнически стереотипи и народна култура; народният култ към светците; свещените извори в Странджа; народните календарни празници. В своята цялост те разкриват не само развитието и формирането на доц. д-р К. Стоилов като университетски учен етнолог, но също така и стремежът му към разширяване на научната проблематика в зависимост от лично събрания от него теренен материал. Преценени от историческа гледна точка те дават нов изворов материал за допълване и разширяване на съвременната представа за историята на българската традиционна култура.

Безспорно основно и най-значимо място сред представените за участие в конкурса трудове има монографията „Пространственият календар на Средните Родопи“ (София 2017). Трудът се явява първото по рода си цялостно етнологско изследване на параклисите, църквите и християнските топоними в Средните Родопи, които са една от важните български южни гранични области. Тази проблематика е част от един по-общ научен проблем за християнския пласт в българската народна култура, чието разработване, както точно е посочил К. Стоилов „изисква обаче все по-често да бъдат привлечани и други хуманитарни науки, които имат общи предметни зони с етнологията. Сред тях се открояват историята на Църквата, археологията, историята на античността и медиевистиката“ (с. 5). Изтъквам всичко това, за да подчертая, че в своето изследване доц. Стоилов се е ръковолил именно от този интердисциплинарен подход.

Трудът се състои от две основни части. В първата от тях се проследява аналитично историята на християнството в Средните Родопи в светлината на писмените извори и на материалните следи от Античността до нашето съвремие. Във втората се прави подробна характеристика на култа на светците в Средните Родопи чрез изследването на техния пространствен календар и свързаната с него мрежа от християнски паметници (параклиси, църкви, топоними).

Изследването се базира на солиден теренен материал, видно от 6-те приложенията към монографията и от проучените 76 селища. Всичко това ми дава основание да отбележа, че доц. Стоилов е извършил огромна предварителна проучвателска работа, която му е позволила да пристъпи към цялостното представяне на празничния календар на Средните Родопи. Бих искала да подчертая, че това е изследване, което с направените наблюдения и изводи създава основата за бъдещи проучвания на многопластовия проблем за християнския пласт в народната култура на Родопския регион. От историческа гледна точка, в това се състои един от основните приноси на труда.

Опирайки се на най-новите археологически открития и исторически проучвания, авторът проследява процеса на разпространение на християнството в Средните Родопи през късната античност, който е представен в светлината на християнизаторската политика на Византия. С приносен характер се отличават наблюденията на доц. К. Стоилов върху историята на християнството в областта и най-вече подробното разглеждане на покръстването на местното тракийско население в края на IV-началото на V в. При отразяване на последиците от варварските нашествия на Балканите през IV-VII в. за организирания църковен живот в Средните Родопи авторът отбелязва и заселването на славяни в цялата Родопска област в периода от края на VI в.-IX в., оставили множество следи в тяхната топонимия. Посочва се също така, че през VII-IX в. в

Родопите се заселват и прабългари, които пренасят много традиции от езическата си култура. В допълнение на казаното от доц. Стоилов бих искала да посоча едно важно, макар и косвено, свидетелство за тези традиции. Става дума за един оброчен хляб със знака **IYI**, който се приготвял за Гергьовден в с. Борино, Смолянско, изложен в експозицията на Историческия музей на гр. Смолян. На този факт обръща внимание още на времето В. Бешевлиев, Той изтъква, че неговото наличие в традиционната култура на днешните родопчани е отзвук от реални исторически събития, свързани с трайното заселване на прабългари в района на дн. гр. Смолян.

По-нататък съдбата на християнството в Средните Родопи е проследена на фона на политиката на средновековна България, на османските нашествия на Балканите през втората половина на XIV и през XV в. и на ислямизирането на голяма част от среднородопското население през XVI-XVII в. Стига се до значимия извод, че „по ред исторически и религиозни причини от XV до началото на XIX в. в среднородопския пространствен календар настъпват промени само в количествено измерение“ (с. 39). Посочва се също така, че от 30-те години на XIX в. до освобождението на Средните Родопи през 1912 г. са построени 45 църкви. Установява се, че от Античността до днес най-наситен на църковна архитектура и на християнска топонимия е районът около гр. Смолян (с. 40).

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове и посочването на съдържащи се в тях научни приноси, намирам за основателно да дам своя положителен вот за избор на **доц. д-р Красимир Стоилов** на академичната длъжност **„професор“** по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Етнография – Българска народна култура) за нуждите на катедра Етнология при Исторически факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

9 ноември 2017 г.

Гр. София

Изготвил становището:

/проф. д-р Милияна Каймакамова/